

Türkiye'de Organik Tarım Ürünleri Pazarının Yapısı ve Gelişimi

Dr. Mehmet Marangoz
Harran Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Şanlıurfa
Mehmetmarangoz@hotmail.com

Dünyada ticareti 1970'li yıllarda başlamış olan organik tarım ve bu alandaki gelişmelere uygun olarak, Avrupa orijinli firmalar Türkiye'deki firmalardan organik ürün talebinde bulunmuş ve böylece 1984-1985 yıllarında ülkemizde organik tarım başlamıştır. Bu yıllarda Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünlerinden kuru İncir ve kuru üzüm ile Ege bölgesinde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra bu ürünlere kuru kayısı, fındık gibi ürünler de katılarak farklı bölgelerimize yayılmıştır. İlk yıllarda Avrupa kökenli bazı firmalar kendi ihtiyaçları olan ürünleri anlaşmalı çiftçilerle yetiştirmek ve elde edilen ürünleri Türk ihracatçıları vasıtasıyla kendi ülkelerine ithal edebilmek için Türkiye'de organik üretim projeleri tesis etmişlerdir. İlk yıllardaki bu organik üretim faaliyetlerinin danışmanlık, teftiş ve sertifikasyon gibi vazgeçilmez esasları tamamıyla yabancı kişi ve kuruluşlarca yerine getirilmiştir. 1990'lı yılların başında bu konularda az sayıda da olsa Türk uzmanlar yetişmişler ve yabancı firmaların ülkemizdeki temsilciliğini yapmaya başlamışlardır. Yetiştirme, işleme ve paketleme aşamalarının hiç birinde kimyasal girdi kullanılmamış olan organik ürünün gerçekte organik olup olmadığını anlamak için;

- Bir ürünün organik olabilmesi için bağımsız kontrol firmaları tarafından üretiminin tarla, işleme ve paketleme aşamalarında kontrol edilerek sertifikalandırılmalıdır.
- Bu kontrol işlemlerinde aranan ürünün, organik tarım yöntemine uygun olmasıdır. Ürünün hangi bölgede yetiştiği, miktarı, denetleme sonuçları projede yer alır ve bu projeye göre sertifikalandırma işlemi gerçekleştirilir.
- Bir ürünün ancak sertifikası varsa organik ürün olarak satılabilir.
- Ürünün etiketinde sertifika veren kuruluşun logosu ve ürünün lot numarası yer almalıdır.
- Tüketici istediği an ürüne ait sertifikayı görebilmelidir.

1. Üretim

Ülkemizde sözleşmeli yetiştiricilik sistemi ile başlayan organik tarım ürünleri üretimi, konvansiyonel ürünlerde olduğu gibi talep yaratma çabalarının yoğunluk kazanması sonucu bağımsız projelerle gerçekleştirilen üretim şekliyle de desteklenmeye başlamıştır. Dış pazarlarca talep edilen çeşitlerin talep edilen miktarlarda üretilmesiyle 1985 yılında başlayan organik tarım ürünleri üretimi, 2000'li yıllara gelindiğinde yeni bir boyut kazanmıştır. Kuru incir, kuru üzüm ve kuru kayısı ile başlayan organik tarım ürünleri üretimi; bitkisel ürünler, işlenmiş gıda ürünleri ve diğer tarım ve gıda ürünleri olarak sınıflandırabileceğimiz sektörel yelpazeye ulaşmıştır. İlk yıllarda sadece 8 ürün organik olarak üretilirken, 2001 yılında bu rakam 98'ye ulaşmıştır.

Ülkemizde organik tarımın gelişimini ürün çeşitliliği, üretim alanı ve üretici sayısındaki değişim ve üretim miktarları ortaya koymaktadır. Türkiye'nin ürettiği organik tarım ürünlerinin çeşidi son yıllarda önemli bir gelişme göstermiştir. Türkiye'nin yıllar itibariyle organik ürün üretim miktarı, ürün sayısı, çiftçi sayısı ve üretim alanları aşağıdaki Tablo da görülmektedir.

Tablo: Türkiye'de Yıllar İtibariyle Organik Ürün Üretimi Göstergeleri

Yıllar	Ürün Sayısı	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (Ha)	Üretim Miktarı (Ton)
1994	18	1.705	5.216	8.843
1996	26	1.947	6.789	10.304
1997	53	7.414	15.906	47.612
1998	67	8.199	24.042	99.300
1999	92	12.275	46.523	168.306
2000	95	18.385	59.985	237.210
2001	98	15.795	111.324	280.328
2002	100	16.000	120.000	300.000

2. İhracat

Organik ürünler üretim ve ihracatı sert kabuklu ve kuru meyveler, dondurulmuş meyve ve sebzeler, yaş meyveler ve sebzeler, baharatlar ve bakliyat sektörlerinde yoğunlaşmış olup gülsuyu, gülyağı, zeytinyağı, ve pamuk üretimi ve ihracatı gerçekleştirilen diğer organik ürünler olmuştur.

İhracatımızın yöneldiği ülke sayısı 2000 yılı itibariyle 20'ye ulaşmıştır. AB ülkeleri en önemli ihraç pazarlarımızı oluşturmaktadır. AB ülkeleri içinde Almanya, Hollanda, İsviçre ve İngiltere, Kuzey Avrupa ülkeleri, ABD, Kanada, Avustralya ve Japonya ihraç potansiyeli yüksek pazarlardır. Türkiye'de olduğu gibi bir çok ülkede de organik ürün üretimi artmakla beraber talep karşılanamamaktadır. Bu durum gelişmekte olan ülke ihracatçıları için bu pazarlara giriş veya pazardaki mevcut durumlarını güçlendirmek için iyi bir fırsattır. Türkiye'nin tarım alanları gelişmiş ülkeler düzeyinde zarar görmediği için organik ürün üretim potansiyeli oldukça yüksektir. Bu durum eğer değerlendirilebilirse dünya pazarlarından iyi pay almamızı sağlayabilir.

Ülkemizde üretilen organik ürünlerin yaklaşık %99'u ihraç edilmektedir. 1985-1986 yıllarında kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı ihracata konu olan organik tarım ürünlerimiz iken, 2000 yılında sektör ve ürün yelpazesi genişlemiştir.

3. İç Pazar

İç pazardaki kıpırdanmalara karşın hala organik üretimin tarımsal üretimdeki payı % 1'in altındadır ve organik tarım ürünleri, pazar olarak tamamen yurt dışına bağımlı olması nedeniyle Türkiye'de organik tarımın gelişimi ve ürün çeşitliliği sınırlı kalmaktadır. Organik ürünlerin iç pazarda satışları yok denecek kadar azdır. 2000 yılına kadar dış pazara yönelik olarak gelişmiştir. Bu süre içinde iç pazarda süpermarketlere

yönelik bazı çabalar ürün yelpazesinin sınırlı, fiyatların yüksek olması sonucu başarılı olamamıştır. 1999 yılından sonra organik ürünlerin İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Kuşadası, Bodrum gibi merkezlerde özelleşmiş dükkanlarda satılmaya başlaması ile birlikte talep de artış gözlenmiştir. Bu tip dükkanlarda ürün yelpazesini genişletmek üzere doğal ve/veya ev yapımı ürünlere de yer verilmekte ayrıca ek hizmet olarak tüketiciye organik ürünler konusunda bilgiler sunulmaktadır. Organik ürünlerin yeterli tanıtımı yapıldığı takdirde iç pazarda da ilgi göreceği düşünülmektedir. Özellikle büyük şehirlerde eğitim ve gelir seviyesi yüksek kişilerden talep beklenmektedir. Bu konuda 1999 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir'de 1000 tüketici ve 2002 yılında İzmir'de 500 tüketici üzerinde yapılan araştırmalarda bu görüşü destekleyen ve benzer sonuçlar çıkmıştır.

Kaynakça

Akgüngör, S., Miran, B., Abay, C., Olhan, E., Nergis, K.N., (1999), "İstanbul, Ankara ve İzmir İllerinde Tüketicilerin Çevre

Dostu Tarım Ürünlerine Yönelik Potansiyel Talebinin Tahminlenmesi", Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Y. No:15, Ankara.

Aksoy, E., 2003. "Türkiye'de Organik Tarım Mevzuat, Politika ve Stratejiler", Organik Tarım Üretim Pazarlama Sertifikasyon Eğitim Semineri ve Paneli, Gaziantep.

Aksoy, U., 2001. "Ekolojik Tarım:Genel Bir Bakış", Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu, Antalya.

Aksoy, U., Altındışli, A., 1999., "Dünya'da ve Türkiye'de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretimi, İhracatı ve Geliştirme Olanakları", İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1999-70, İstanbul.

Gündüz, M., Koç, D., 2001, "Türkiye'de Organik Tarım Ürünleri İhracatının Dünyü, Bugünü ve Geleceği", Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu, Antalya.

Kenanoğlu, Z., Karahan, Ö., 2002, "Policy Implementations for Organic Agriculture in Turkey", British Food Journal, Vol:104, No:3-4-5.

Önce, G., Marangoz, M., 2002. "Ekolojik (Organik) Ürünlere Karşı Tüketici Davranışlarının İncelenmesi", Afyon Kocatepe Üniversitesi 7. Ulusal Pazarlama Kongresi, Afyon.

Yıldırım, A.E., Cingi, S., 2003. "Organik Ürünler Pazarı Patlıyor", Pazarlama Dünyası Dergisi, Ocak-Şubat.

www.onenature.net/28.01.2002

KONGRE VE SEMİNERLER

2004

- * International Cong of Clinical Nutrition
1-3 Ağustos 2004 Brisbane-Avustralya
- *3rd. Int. Cong. on Pigments In Food
Ouimper-Fransa 14-17 Haziran 2004
- * Int. Sym. on Propionibacteria and Bifidobacteria:
Dairy and Probiotic Application St. Malo Fransa 2-4 Haziran 2004
- * XXVI. Int. Rapid Methods and Automation in Microbiology
Manhattan Kansas ABD 18-25 Haziran 2004
- * XV. Int. Sym. On Problems of Listeriosis Upsala İsveç
13-15 Eylül 2004
- * 18th. International Cong. on Nutrition
19-24 Eylül 2004 Durbin-Güney Afrika
- * IDF Int. Sym. on Ewes and Godt Milk Utilization ,
Producing Markets and Proscpots 26-30 Ekim 2004 Zaragosa-Spain
- * World Nutrition-5th Int. Cong. on Nutra Cevticals
and Runctional Food
7-10 Kasım 2004

2005

- * 4th. Int. Dairy Federition Int. Mastitis Cong. 12-

15 Haziran Mastrich-Hollanda

- * 3th. World Mycotoxin Forum 11-12 Kasım
Noordwuk aan Zee Hollanda
- * 11th. Int. Sym. on Mycotoxins and Phycotoxins
17-21 Mayıs Bethesta Maryland ABD
- * 5th. Euepean Pesticide Residue Workshop 13-16
Haziran Stokholm-İsveç
- * European Food Law Sym. 39-30 Haziran Brüksel-
Belçika
- * 50th. Int. Cong. of Meat Sciand Tecnology 8-13
Ağustos Helsinki-Finlandiya
- * 8th. Int. Sym. on the Biosafety of Genetically
Modified Organisms 26-30 Eylül Montpellier-
Fransa
- * Bioproducts Processing and Food Safety 11-14
Ekim Belging-Cin
- * Trace Elements in Food 7-8 Ekim Brüksel- Belçika
- * Europe 3. Int Sym. on Food Packing 17-19 Kasım
Barcelona-İspanya
- * Int. Cong. on Indigenous Enaymes in Milk Int.
Dairy Federation 20-22 Nisan Cork-İrlanda
- * 5th. Euepean conference on Precision
agriculture and 2nd. Euepean conference on
Precision Livestock Forming u p s a l a 1 - 1 2
Haziran